

Zespół Lubelskich Parków Krajobrazowych
www.parki.lubelskie.pl

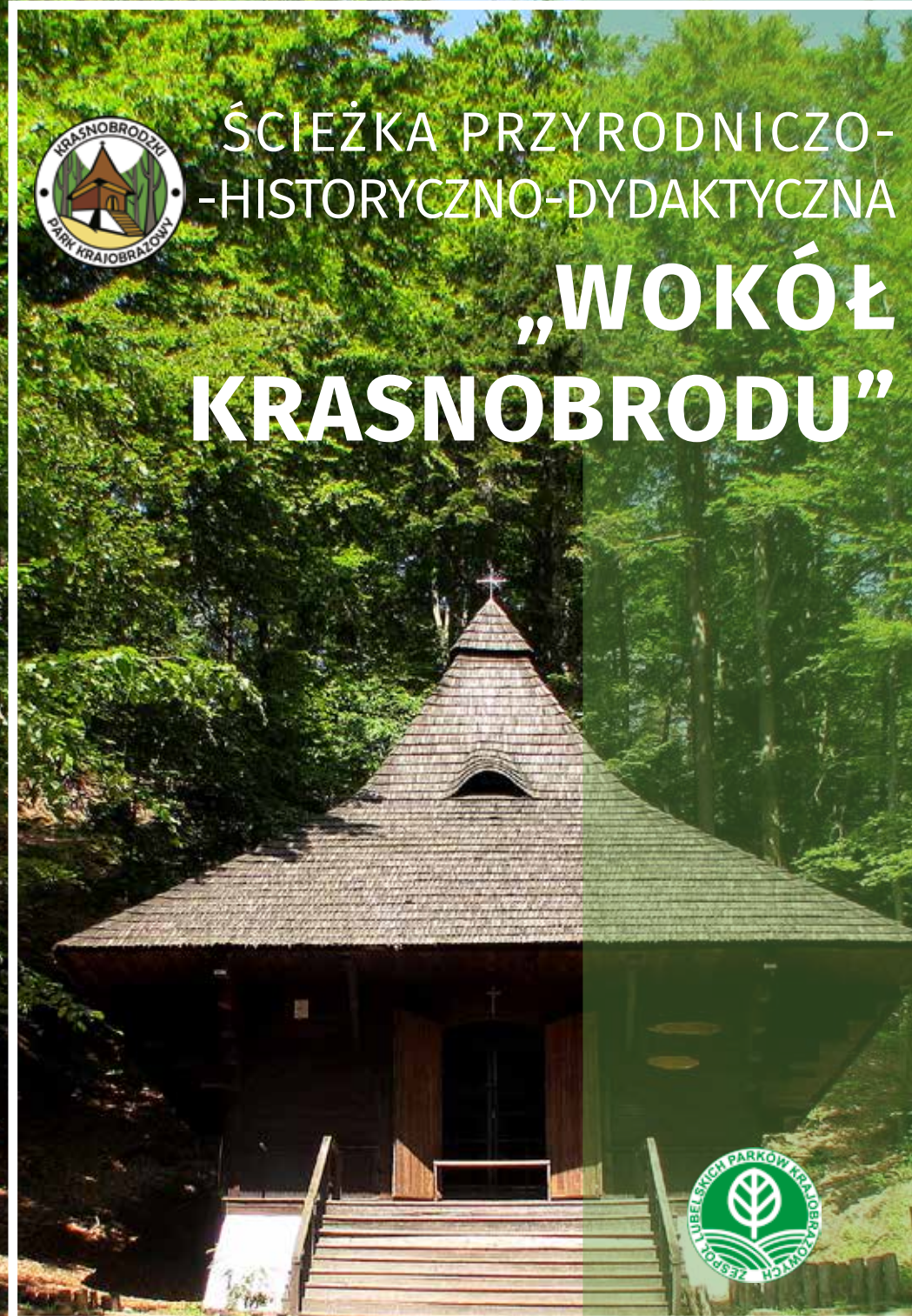

Publikacja dofinansowana
za środków Wojewódzkiego
Funduszu Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej
w Lublinie

ŚCIEŻKA PRZYRODNICZO-
-HISTORYCZNO-DYDAKTYCZNA

„WOKÓŁ KRASNOBRODU”

ŚCIEŻKA PRZYRODNICZO-
-HISTORYCZNO-DYDAKTYCZNA
**„WOKÓŁ
KRASNOBRODU”**

« Tworzenie ścieżek przyrodniczo-dydaktycznych ma na celu przybliżenie społeczeństwu piękna i bogactwa przyrody zarówno żywej jak i nieożywionej.

Nasza ścieżka prowadzi przez rezerwat krajobrazowy o nazwie „Święty Roch” i jego okolice, położone na obszarze Krasnobrodzkiego Parku Krajobrazowego.»

Krajobraz Krasnobrodzkiego Parku Krajobrazowego

ŚCIEŻKA PRZYRODNICZO-HISTORYCZNO-DYDAKTYCZNA „WOKÓŁ KRASNOBRODU”

Ścieżka poprowadzona została przez najciekawsze miejsca rezerwatu przyrody „Św. Roch” i jego okolic.

W trakcie naszej wyprawy pragniemy zapoznać zwiedzających z różnymi formami ochrony przyrody. Wytyczenie ścieżki przez malowniczy, objęty ochroną teren ma na celu właściwe jego poznanie.

Krótką charakterystyka rezerwatu przyrody „Święty Roch”

Rezerwat przyrody o ochronie częściowej „Święty Roch” znajduje się na terenie Krasnobrodzkiego Parku Krajobrazowego i położony jest w środkowej części „Uroczyska Krasnobród-Husiny”. Utworzony został na mocy zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 22 kwietnia

1983 roku (M.P.Nr 16, poz. 91). Całkowita powierzchnia stanowiąca własność RDLP w Lublinie, w zarządzie Nadleśnictwa Zwierzyniec Leśnictwo Podzamek, wynosi 202,60 hektary.

Głównym celem ochrony jest zachowanie drzewostanów bukowo-jodłowych o charakterze naturalnym. Rezerwat położony jest na terenie pofałdowanym, a deniwelacje dochodzą tu do 55 metrów. W południowo-zachodniej części rezerwatu występuje głęboki wąwóz z miejscem kultu religijnego, to jest zabytkową kaplicą św. Rocha, od której rezerwat przyjął swoją nazwę.

Roślinność na tym terenie stanowi głównie bór jodłowy i niewielkie fragmenty boru świeżego oraz fragmenty buczyny karpackiej. Bór jodłowy jest typowo wykształcony, a z gatunków charakterystycznych dla tego

Chałupa w Krasnobrodzie fot. K. Kowalczyk

zespołu występuje tu: czartawa drobna, nerecznica szerokolistna i widłak wroniec. Na około 71% powierzchni rezerwatu gatunkiem panującym jest jodła pospolita, osiągnąca wysokość do 35 metrów i wiek około 250 lat. Na blisko 10% powierzchni dominującym gatunkiem jest buk zwyczajny, który jako gatunek ekspansywny wypiera jodłę

Rosiczka okrągłolistna fot. M. Grabek

z jej naturalnych stanowisk. Pojedyncze egzemplarze buka mają charakter pomnikowy i osiągają do 27 metrów wysokości. Pozostałe tereny zajmuje głównie sosna pospolita, a w domieszce występują: klon pospolity, dąb szypułkowy, brzoza brodawkowata, dąb czerwony i klon jawor. Wśród roślin w runie występują tu: widłak jałowcowaty i spłaszczony, wawrzynek wilczełyko i storczyki (kruszczyk szerokolistny, buławnik czerwony, gnieźnik leśny, tajęża jednostronna). Spotkać tu można kilka gatunków górskich np. wilczomlec migdałolistny i żywokost bulwiasty.

Dojazd do ścieżki

Jadąc z Krasnobrodu w kierunku Stanisława tuż za granicą miejscowości Krasnobród po prawej stronie rozciąga się rozległa dolina. Po przejechaniu około 400 m widać

figurę przydrożną a obok niej drogę, biegnącą skrajem lasu w kierunku zachodnim, tu bierze początek nasza ścieżka.

Przemierzając trasę ścieżki bez trudu obserwować można poszczególne gatunki flory rezerwatu natomiast więcej trudności napotkamy przy próbach obserwacji fauny, ponieważ zwierzęta wykazują znaczną ruchliwość, a dość często prowadzą skryty lub nocny tryb życia.

Na trasie ścieżki rozlokowano 15 tablic informacyjnych, w tym 14 przystankowych.

Kierunek marszu na ścieżce wyznaczają biało-niebieskie znaki malowane na drzewach.

ORGANIZACJA PRZEJŚCIA ŚCIEŻKĄ

- » optymalna wielkość grupy – 40 osób
- » długość ścieżki – 15 km
- » czas przejścia – 5 godz.
- » czas przejazdu rowerem – 3 godz.

Na trasie ścieżki rozlokowano 15 tablic informacyjnych, w tym 14 przystankowych. Kierunek marszu na ścieżce wyznaczają biało-niebieskie znaki namalowane na drzewach.

ZASADY ZACHOWANIA SIĘ NA TRASIE ŚCIEŻKI

Podczas wędrowki po naszej ścieżce przyrodniczej i podziwiania jej walorów pamiętajmy o przestrzeganiu zasad, które zostały ustanowione w obiektach przyrodniczych objętych ochroną rezerwatową. Postępowanie nasze zgodne z tymi zasadami pozwoli na zachowanie tego pięknego zakątka w naturalnym stanie. W zamian możemy oczekiwać że przyroda pozwoli nam mile spędzić czas z daleka od zgiełku cywilizacji.

ZASADY ZACHOWANIA SIĘ NA TRASIE ŚCIEŻKI

Dlatego pamiętajmy aby przestrzegać następujących zasad:

- » nie zrywać roślin
- » nie zabijać i nie płoszyć zwierząt
- » nie śmiecić
- » nie palić ognia
- » nie hałasować
- » nie wjeżdżać pojazdami mechanicznymi

Buk, fot. Archiwum ZLPK

Rzeka Wieprz, fot. K. Kowalcuk

Oznakowanie przebiegu ścieżki, fot. Archiwum ZLPK

Opis ścieżki

Ścieżka przyrodniczo-historyczno-dydaktyczna „Wokół Krasnobrodu” swój początek ma przy figurze przydrożnej ustawionej w odległości 1700 m, od Centrum Krasnobrodu w kierunku Wólki Husińskiej, gdzie umieszczono mapę z zaznaczoną trasą ścieżki. Więc zaczynamy !

Udajemy się w kierunku zachodnim. Przez około 400 metrów pierwszego etapu trasy, po lewej stronie ciągną się grunty Miasta i Gminy Krasnobród. Początkowo idziemy obok lasu, który przechodzi w mały zagajnik, zwany „Głodnym Ogrodem” oznaczającym teren ubogich gleb. Po prawej stronie rozciągają się pola. Po pokonaniu tego odcinka, dochodzimy do lasów Leśnictwa Krasnobród.

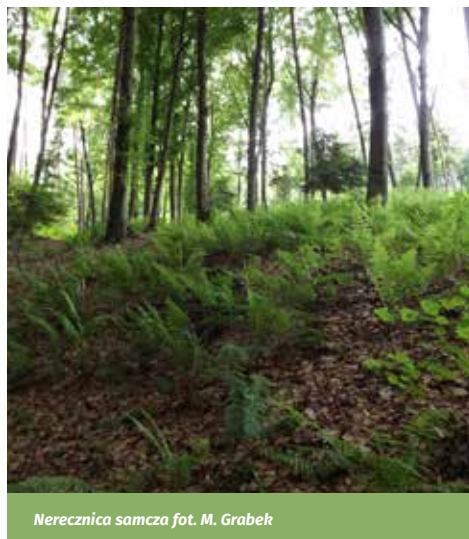
Buczyna wiosną, fot. Archiwum ZLPK

PRZYSTANEK I Bór mieszany świeży

W tym miejscu po lewej stronie rozpoczyna się granica rezerwatu „Święty Roch”. Piękny bór mieszany świeży ze względu na szczególne walory został objęty ochroną rezerwatową. Przeważają na tym obszarze stare jodły i buki tak charakterystyczne dla Roztocza Środkowego. W domieszce występują: dąb, brzoza, świerk i sosna. Gatunki podszytowe to: jałowiec, jarząb, leszczyna, kruszyna, trzmielina i wiciokrzew. W runie spotykamy: konwalijkę dwulistną, orlicę pospolitą, poziomkę pospolitą, nerecznicę krótkoostną i płonniaka strojnego.

Ten typ lasu zajmuje siedliska dość ubogie świeże. Występuje na glebach bielcowych właściwych i skrytobielcowych. Gleby te wytworzone są z piasków akumulacji wodnolodowcowej, niekiedy także z piasków akumulacji lodowcowej zalegających na

glinach zwałowych, są to piaski luźne lub piaski słabo gliniaste na piaskach luźnych. Po prawej stronie rozciąga się dolina św. Rocha, w granicach której planowano budowę centrum uzdrowskiego. Profilem leczniczym miało być leczenie schorzeń reumatycznych i rehabilitacja pourazowa. Do tego celu miały być wykorzystywane

Nerecznica samcza fot. M. Grabek

wody mineralne zalegające w utworach jury środkowej, których mineralizację ocenia się na około 90 g/dm³. Jednak brak środków spowodował zaniechanie planów budowy. Udajemy się dalej w kierunku zachodnim i mijając po prawej stronie zabudowania, dochodzimy do ściany lasu. Tu skręcamy w prawo i po około 100 metrach dochodzimy do kolejnego przystanku.

PRZYSTANEK II Starodrzew jodłowy

Znajdujemy się na rozległej polanie przy wejściu do rezerwatu „Święty Roch”. W kierunku wschodnim rozciąga się szeroka dolina z polami uprawnymi. Od strony zachodniej widać wzniesienie porośnięte pięknym starodrzewem jodłowym.

Od polany kierujemy się na północ idąc zbieżnym wzniesieniem do kaplicy św. Rocha. Po lewej stronie na odcinku 150 metrów dominuje drzewostan jodłowy. Spotyka się tu egzemplarze osiągające obwód pnia około 300 centymetrów i wysokość około 35 metrów oraz wiek około 250 lat. Poza jodłą w drzewostanie spotyka się pojedyncze okazy sosny w wieku 120–140 lat. Dolne piętro buduje buk i grab, występuje tu też podrost jodłowy. Zbyt duże zacienienie podłoża powoduje karłowacenie jodły. W podszytcie około 20% stanowi buk, a ponadto występuje: jeżyna, malina i kruszyna. W runie spotykamy: borówkę czernicę, szczawik zajęczy, konwalię majową i konwalijkę dwulistną.

Na obrzeżu lasu widać liczne skupiska żawilca wielkokwiatowego oraz śledzienicy skrętolistnej. Występuje tu też: przylaszczka

Jodły, fot. M. Grabek

pospolita, ziarnopłon wiosenny i barwinek pospolity. W odległości około 40 metrów od ścieżki, naprzeciwko zabudowań gospodarczych, znajduje się uroczę źródła otoczone pięknym starodrzewem jodłowym. Idąc dalej ścieżka lekkim łukiem odchyła się na zachód. Po prawej stronie rozciąga się dolina św. Rocha, a po lewej strome zbocze porośnięte buczyną karpacką. W domieszce występuje: grab, dąb czerwony i jarząb. Z krzewów wymienić należy: kruszynę oraz bez koralowy i czarny.

Zbliżyliśmy się do kaplicy św. Rocha gdzie buczyna karpacka przechodzi w drzewostan jodłowo-bukowy. W buczynie spotkać można charakterystyczne dla tego siedliska ptaki. Wymienić tu należy m.in.: muchołówki małe i białoszyje, gołębie siniaki, świstunki leśne, kosy, rudziki oraz dzięcioły.

PRZYSTANEK III Kaplica św. Rocha

Po przejściu pierwszego odcinka naszej ścieżki zbliżamy się do głębokiego parowu erozyjnego, gdzie przy jego ścianie widnieje zabytkowa drewniana kapliczka św. Rocha, będąca od dawien dawna miejscem kultu religijnego. Stojąc przy kaplicy znajdujemy się na wysokości 310 metrów n.p.m. Historia kaplicy sięga połowy XVII wieku, kiedy to według przekazów podczas panującej zarazy dżumy Marysieńka Sobieska ufundowała nad źródłem kaplicę i kazała umieścić w niej obraz św. Rocha.

W kaplicy znajduje się niewielkie źródło, którego wody według miejscowej legendy mają właściwości uzdrawiające. Jest tu również opis bitwy z okresu powstania styczniowego, sporządzony przez naocznego świadka tych wydarzeń, a także spisany żywot św. Rocha. Obecna kaplica zbudowana

Kaplica św. Rocha, fot. K. Kowalczyk

została w 1943 roku na miejscu starej, która uległa zniszczeniu w 1935 roku przez przewracający się potężny buk.

Każdego roku w pierwszą niedzielę po 15 sierpnia, w miejscu tym odprawiana jest uroczysta suma odpustowa ku czci św. Rocha. Miejsce kultu odwiedza w tym czasie około 25 tysięcy pielgrzymów z całej Polski. Dolina św. Rocha to także miejsce historyczne. 24 marca 1863 roku odbyła się tu

Św. Roch z Montpellier był francuskim pustelnikiem. Swój majątek rozdał ubogim i został patronem stolarzy oraz chorych na choroby zakaźne.

Miejsce na ognisko przy rezerwacie Św. Rocha, fot. K. Kowalczyk

bitwa oddziału powstańców dowodzonych przez Marcina „Lelewela” Borelowskiego, z wojskami carskimi pod dowództwem majora Ogolina. Powstańcy otoczeni przez Moskali ponieśli ogromne straty, ale mimo przeważającej siły wroga udało im się wydostać z oblężenia. Poległych 42 powstańców pochowano w zbiorowej mogile na miejscowym cmentarzu.

Po obejrzeniu kaplicy wspinamy się po północnej ścianie zbocza i dalej kierujemy się do przystanku nr IV.

PRZYSTANEK IV Drzewostan sosnowy

Od kaplicy udajemy się w górę zbocza w kierunku północnym, a po wyjściu na górę skręcamy ścieżką na północny zachód. Wzniesienie to porasta w górnym piętrze sztucznie wprowadzony ponad stuletni drzewostan sosnowy. Sosna pospolita

Wawrzynek wilczczyko, fot. Archiwum ZLPK

(*Pinus silvestris*) jest drzewem iglastym osiągającym wysokość do 35 metrów. Korona tego drzewa ma w młodości kształt stożkowy, w późniejszym wieku parasolowaty. Z krótkopędów wyrastają po dwie igły ostre, nieco skrzycone o długości 4–8 centymetrów, utrzymujące się na pędach przez 2–4 lata. Jajowato wydłużone szyszki dojrzewają w drugim roku, lecz dopiero wiosną trzeciego roku uwalniają nasiona.

Bór sosnowy, fot. Archiwum ZLPK

Jeżyna, fot. M. Grabek

Rezerwat św. Roch, fot. K. Kowalczyk

Sosna pospolita jest drzewem światłolubnym, wrażliwym na ocienienie górne i boczne, plastycznym w stosunku do warunków siedliskowych. Siedlisko to stwarza odpowiednie warunki do rozwoju jodły, która buduje drugie piętro drzewostanu. Występuje tu również buk i brzoza.

W runie dominującym gatunkiem jest borówka czernica, a obok niej obserwujemy również: szczawik zajęczy, konwalię majową, czworolista pospolitego i nercznicę samczą. Podrost jodłowy w dużej mierze niszczone jest przez sarny, które zgryzają pędy wierzchołkowe.

PRZYSTANEK V Buczyna karpacka

Po przejściu około 150 metrów dochodzimy do utwardzonej drogi środkowej i kierujemy się na północny wschód, gdzie po lewej stronie drogi rozciąga się bór jodłowy, w którym spotykamy pojedyncze okazy jodeł osiągające wysokość do 40 metrów, a ich wiek ocenia się na około 250 lat. W domieszce występują: dąb czerwony, jesion, klon jawor, bez koralowy i czarny. Prawa strona ścieżki to typowa buczyna karpacka z domieszką jodły, zajmująca niegdyś duże połacie Roztocza. Buczyna karpacka występuje w różnych warunkach topograficznych i glebowych. Duże jej płaty spotyka się na zboczach wzniesień lub na skłonach głębokich wąwozów środkowych o różnym nachyleniu i ekspozycji. Siedliska buczyny są umiarkowanie wilgotne, przeważnie mezotroficzne, chociaż niektóre płaty spotyka się na eutroficznych i słabo oligotroficznych. Na żyznych siedliskach runo jest bujne i bogate w gatunki. Mchy spotyka się rzadko za wyjątkiem wąwozów środkowych. W buczynie występuje około 170 gatunków roślin, przeważają gatunki górskie. W podszycie obserwuje się: wawrzynka wilczełyko, wierzbę iwę, porzeczkę alpejską, malinę i jeżynę. W runie przeważają: wilczomlecz migdałolistny, widłak wroniec, przylaszczka pospolita, marzanka wonna, czworolista pospolity, poziomka i podbiał pospolity. Po lewej stronie ścieżki na zboczach głębokiego wąwozu znajdują się liczne nory borsuków natomiast na dnie wąwozu jest czynne źródło.

Buczyna wiosna, fot. Archiwum ZLPK

Idąc ścieżką w dół zbocza widzimy po obu stronach typowy dla rezerwatu las wyżynny, gdzie górne piętro buduje jodła a niższe buk, w domieszce występuje olsza i jawor. Po pokonaniu około 700 metrów nasza trasa przyjmuje kierunek wschodni. Po około 300 metrach skręcamy na północ. Wchodzimy teraz w las mieszany świeży, gdzie główne piętro buduje sztucznie wprowadzona sosna mająca obecnie 90 lat. W podszycie widzimy jodłę z naturalnych odrostów, odradzającą się na swych naturalnych siedliskach w wieku 50–70 lat. Zauważamy tu bardzo ciekawe zjawisko gdzie natura wygrywa z człowiekiem, przyroda sama decyduje o składzie gatunkowym lasu. Dodatkowo w podszycie widzimy buki, jarzęby i dęby. Po lewej stronie za drzewami widoczne są ośrodki wypoczynkowe na polanie Pszczeliniec.

Przecinamy drogę asfaltową łączącą Pszczeliniec z Krasnobrodem i nadal poruszamy się w kierunku północnym. Możemy teraz podziwiać urozmaicony krajobraz oraz wspaniałe okazy drzew. Idziemy przez

Buk, fot. K. Kowalczyk

Żywiec gruczołowaty, fot. Archiwum ZLPK

Przylaszczka pospolita, fot. Archiwum ZLPK

las jodłowo-bukowy, gdzie górne piętro buduje jodła, a w dolnym rośnie buk.

Tuż przy ziemi można zauważyć liczne młode siewki tego gatunku, który w naturalny sposób stara się odnowić. Niestety większość tych młodych drzewek ginie nie wytrzymując konkurencji o światło i miejsce do życia z cienistymi jodłami. Następnie

widzimy jak las jodłowo-bukowy przechodzi systematycznie w bór jodłowy. Widać tu piękny starodrzew jodłowy z sosną w domieszce i licznymi odnowieniami jodłowymi. Występującą tu faunę reprezentują głównie ptaki leśne, wśród których wymienić należy przede wszystkim: sikorki sosnowki, mysikróliki, gile, czyże, a w miesiącach zimowych: paszkoty, jemioluszki, pęczacze leśne, strzyżyki i wszystkie gatunki dzięciołów.

Po prawej stronie widzimy murowaną kapliczkę postawioną w 1997 roku na miejscu drewnianej z XIX wieku z figurką Matki Boskiej z Dzieciątkiem na kolanach, która sponęła w 1997 roku od przewróconej przez wiatr świeczki. Podążając dalej w kierunku zachodnim drogą utwardzoną docieramy do przystanku nr VI – oczyszczalnia ścieków.

PRZYSTANEK VI Oczyszczalnia ścieków

Mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków dla miasta Krasnobród położona jest pomiędzy rzeką Wieprz a drogą do wsi Hutki. Przygotowania do budowy oczyszczalni w zakresie wstępnym, czyli budowę drogi dojazdowej oraz niwelację i ogrodzenie terenu, rozpoczęto w 1980 roku. 3 sierpnia 1998 roku uzyskano pozwolenie wodnoprawne na eksploatację oczyszczalni. Jej przepustowość wynosi $2 \times 400 \text{ m}^3/\text{dobę}$. Krasnobrodzka oczyszczalnia jest jedną z najnowocześniejszych oczyszczalni w Polsce, posiada automatyczną sygnalizację zabezpieczającą jej właściwą pracę. Inwestycja finansowana była ze środków: Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie, Ekofunduszu – Warszawa, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Zamościu oraz środków własnych Urzędu Miasta i Gminy Krasnobród.

Słowniczek:

defosfatacja – proces usuwania fosforu ze ścieków

denitryfikacja – proces redukcji azotanów do amoniaku lub azotu cząsteczkowego, zachodzący w warunkach beztlenowych pod wpływem niektórych gatunków bakterii glebowych i wodnych

nitryfikacja – proces utleniania amoniaku oraz soli amonowych do azotynu, a następnie do azotanu, dokonywany przez samoczynne bakterie glebowe, to jeden z podstawowych procesów obiegu azotu w przyrodzie

W skład oczyszczalni wchodzi:

- » Zbiornik ścieków dowożonych o pojemności 84 m^3 , co pozwala na dowóz ścieków od dostawców z terenu całej gminy
- » zblokowany reaktor biologiczny typu ECO-CLEAR
- » stacja odwadniania osadu DRAIMAD
- » staw stabilizacyjny o pojemności 900 m^3 i powierzchni 730 m^2
- » studzienka rozdzielcza
- » przepompownia ścieków sanitarnych i wód ociekowych
- » urządzenie do pomiaru ilości ścieków oczyszczonych

Proces mechaniczno-biologicznego oczyszczania ścieków przebiega w następujący sposób:

- » zatrzymanie zanieczyszczeń na kratkach ręcznych
- » zatrzymanie części mineralnych w piaskownikach
- » oczyszczanie ścieków w reaktorze Eko-Klear w procesach defosfatacji, denitryfikacji i nitryfikacji przebiegających cyklicznie wskutek przemienego występowania faz pracy
- » zagęszczanie osadu i odwadnianie w module odwadniającym Draimad
- » oczyszczanie w stawie stabilizacyjnym

Dla zainteresowanych: pracownicy oczyszczalni po wcześniejszym uzgodnieniu terminu oprowadzają po obiekcie i dokładnie omawiają proces technologiczny oczyszczania ścieków.

Z oczyszczalni trasa naszej ścieżki wiedzie w kierunku zachodnim, krętą drogą przez las sosnowy powracamy do drogi utwardzonej. Jeszcze tylko około 100 metrów idziemy przez las. Już po lewej stronie pojawiają się zabudowania wsi Hutki, a po prawej odstania się dolina rzeki Wieprz. I tak po pokonaniu 300 metrów mijamy most i dochodzimy drogą asfaltową do pomnika przyrody nieożywionej – źródłisko w Hutkach. Jest to VII przystanek.

PRZYSTANEK VII Źródłisko w Hutkach – pomnik przyrody nieożywionej

Z drogi asfaltowej schodzimy w dół nad rzekę. Tuż za mostem zaczyna się teren źródłiskowy, który ciągnie się na odcinku około 70 metrów. Spod zbocza od strony północnej wypływa wiele większych i mniejszych źródeł. Łącznie źródła dają tu tyle wody ile niesie rzeka Wieprz do mostu w Hutkach. Wieprz jest największą rzeką Krasnobrodzkiego Parku Krajobrazowego, wypływa z jeziora Wieprzowego i wpada do Wisły, jest

Źródło w Hutkach – pomnik przyrody, fot. Archiwum ZLPK

więc rzeką drugiego rzędu. Jej całkowita długość wynosi 303,2 kilometry. Średnia temperatura wody waha się w zakresie +2–3°C.

Źródła objęte ochroną są źródłami skalnymi, zbczowymi. Ze względu na sposób wypływu wody część z nich zalicza się do descenzyjnych, a część do ascenzyjnych. Niewielka ilość substancji mineralnych sprawia, że źródła te określa się jako zwykłe, a temperatura wody +8°C oznacza, że są to źródła zimne. Wydajność tego zespołu źródeł wynosi 0,268 m³/s. Wykonywane analizy fizyko-chemiczne wód źródlanych dowodzą, że są one czyste i nadają się do picia.

Trasa naszej ścieżki powoli dobiega końca. Kierujemy się teraz w stronę mostu i po jego przekroczeniu mijamy po lewej i prawej stronie zabudowania i dochodzimy do stawów rybnych. Otoczone lasem stawy przedstawiają piękny widok. W lecie uroku temu miejscu dodają przepięknie kwitnące, pływające po wodzie grzybień białe i grążele żółte. Dochodzimy do parkingu śródleśnego, na którym zlokalizowano kolejny przystanek ścieżki.

PRZYSTANEK VIII Parking śródleśny

Parking śródleśny, na którym się obecnie znajdujemy, został zbudowany na początku 1999 roku. Jest to przykład jak gospodarze terenu chcą pogodzić ochronę przyrody z potrzebami turystów. Stworzenie właściwych warunków turystom umożliwi im poprawne korzystanie z uroków środowiska. Lokalizacja parkingu śródleśnego w takim miejscu, umożliwi turystom aktywny odpoczynek i jednocześnie poznanie akwenów wodnych i przylegających lasów.

Widoczne stawy powstały w latach przedwojennych i należały do właściciela dóbr krasnobrodzkich Kazimierza Fudakowskiego, po wojnie je upaństwowiono. Stawy te były ciągle przebudowywane. Z kilkunastu przedwojennych, w latach 60. XX wieku w wyniku prac konserwatorskich utworzono siedem zbiorników stawowych, a pod koniec lat 90. XX wieku przeprowadzono ich gruntowną modernizację. Średnia głębokość stawów wynosi

Grązele żółte fot. Archiwum ZLPK

1,2 metra. Produkuje się tu materiał zarybieniowy karpia (narybek i kroczek). Roczny odłów materiału wynosi 40 ton. W wodach stawów można również spotkać ryby takich gatunków jak: karasie srebrne i złote, okonie, płocie, sumy, liny i szczupaki.

Teren stawów i przyległych kompleksów leśnych to ostoja wielu ptaków, takich jak: perkozki, bąki, bączki, bociany czarne

Stawy w Hutkach fot. M. Grabek

Grzybień biały, fot. K. Kowalczyk

Ropucha szara, fot. Archiwum ZLPK

(żerowisko jednej pary), czernice, krzyżówki, piskliwce i błotniaki stawowe.

Miejsce, w którym się teraz znajdujemy jest odwiedzane w sezonie letnim przez turystów lubiących ciszę i spokój. Ludzie przyjeżdżający tu na weekend zostawiali samochody przy ulicy, przez co stwarzali zagrożenie innym użytkownikom drogi. To

spowodowało, że Zespół Zamojskich Parków Krajobrazowych wraz z Nadleśnictwem Zwierzyniec, podjęli decyzję o budowie parkingu śródleśnego, ławek i miejsc na ogniska. Mamy nadzieję, że osoby tu odpoczywające wykazą się kulturą i odpowiedzialnością za urządzenia techniczne i porządek na parkingu.

Po zwiedzeniu pierwszego odcinka ścieżki przyrodniczo-dydaktycznej Święty Roch – Hutki, który bardziej nadaje się do przejścia pieszo gdyż jest niedługi i ma znaczny stopień trudności, Zespół Lubelskich Parków Krajobrazowych wychodząc naprzeciw dużemu zapotrzebowaniu na uprawianie turystyki rowerowej, stworzył drugą część trasy wokół Krasnobrodu i zamknął trasę w pętlę. Trasa ścieżki prowadzi po terenach i miejscach atrakcyjnych pod względem przyrodniczym, kulturowym i historycznym.

PRZYSTANEK IX Stawy rybne – Las Polikupka

Zwiedzanie tej części ścieżki rozpoczynamy od parkingu śródleśnego w Hutkach, udając się drogą utwardzoną około 100 metrów w kierunku drogi Zamość – Krasnobród, jednak nie dochodzimy (dojeżdżamy) do niej, ale skręcamy na wschód w kierunku Krasnobrodu, drogą leśną około 500 metrów przez las sosnowo-jodłowy, gdzie w podszybie spotykamy takie rośliny jak: widłak jałowcowaty, łuskolist rozestany, paprotnica krucha, nerecznica samcza i borówka czarna. Natomiast z krzewów ciekawszymi gatunkami występującymi na tym odcinku są kruszyna pospolita i szakłak pospolity. Godna uwagi jest jedna z odmian sosny zwana czarną, z których szkółkarze zbierają szyszki w miesiącach wiosennych i wyłuskują z nich nasiona do wysiewu

w szkółkach leśnych, w celu pozyskania materiału zalesieniowego.

Sosna czarna na terenach leśnych Krasnobrodzkiego Parku Krajobrazowego występuje tylko w tym miejscu. Sosny te rosną na skraju stawów rybnych, po prawej stronie ścieżki w odległości około 50 metrów od trasy, zaś po lewej stronie na skraju lasu „Polikupka” zauważamy dorodne sosny wejmutki występujące jako domieszka lasu sosnowo-jodłowego.

PRZYSTANEK X Kamieniołom

Do tego atrakcyjnego miejsca udajemy się drogą utwardzoną w kierunku wschodnim około 350 metrów. Jest to najciekawszy punkt widokowy, gdzie możemy podziwiać ze wzniesienia (314 metrów n.p.m.) południowo-zachodni teren Krasnobrodzkiego

Dawny pałac Leszczyńskich, obecnie Sanatorium, fot. K. Kowalczyk

Wieża widokowa przy Kamieniołomie, fot. K. Kowalczyk

Parku Krajobrazowego. Po prawej stronie trasy przechodzimy obok murowanego piętrowego pałacu z kolumnowym portykiem, zbudowanego w pierwszej połowie XVII wieku, następnie przebudowanego na przełomie XVII i XIX wieku. Obecnie mieści się w nim Samodzielne Publiczne Sanatorium Rehabilitacyjne dla Dzieci im. Janusza Korczaka. Wokół pałacu zachował się park dworski w stylu angielskim o powierzchni około 20 hektarów.

Stanowisko dokumentacyjne „Kamieniołom” w Krasnobrodzie fot. K. Kowalczyk

Idąc dalej około 150 metrów, skręcając na w kierunku północnym, wychodzimy na wzniesienie „Kamieniołom”. Z miejsca tego widzimy duże kompleksy leśne, wody rzeki Wieprz z zalewem rekreacyjnym oraz wzgórze z najwyższym wzniesieniem w obrębie Góry Chełmowej (336 metrów n.p.m.).

Po stronie południowej widzimy część trasy naszej wcześniejszej wędrówki przez kompleksy leśne rezerwatu „Święty Roch”, z piękną polaną zwaną „Pszczeliniec”, gdzie znajdują się ośrodki wypoczynkowe. Z tego punktu widzimy również bazę gastronomiczną obsługującą wypoczywających w okresie letnim, a także wypożyczalnię sprzętu wodnego. W czasie wakacji można nauczyć się tu pływania pod kierunkiem instruktorów. W okresie letnim nad zalewem odbywają się imprezy artystyczne, które gromadzą wczasowiczów i okolicznych mieszkańców.

Ściana wzniesienia, z którego podziwiamy te piękne tereny, w 1995 roku została

PRZYSTANEK XI Dolina rzeki Wieprz

Stanowisko dokumentacyjne „Kamieniołom” spełnia dwie podstawowe funkcje:

- » dydaktyczno-naukową, gdyż istnieje możliwość znalezienia odcisków fauny i flory żyjącej tu około 70 milionów lat temu
- » turystyczno-krajoznawczą, gdyż szczyt wzniesienia jest pięknym punktem widokowym, z którego podziwiamy południowo-zachodnie tereny Krasnobrodzkiego Parku Krajobrazowego

objęta ochroną konserwatorską w postaci stanowiska dokumentacyjnego pod nazwą „Kamieniołom” o powierzchni 0,9 hektara. Wcześniej, to jest od 1966 roku, eksploatowano tu wapień do celów gospodarczych (na budowę dróg i budynków mieszkalnych). Wydobycie kamienia zakończono w 1974 roku pozostawiając niszę o powierzchni około 1,5 hektara.

Ściana wyrobiska to ciekawe miejsce do prowadzenia zajęć edukacyjnych, gdyż można tu napotkać odciski roślin i zwierząt. Z przeprowadzonych badań wynika, że są to gezy mastrychtu dolnego. Odstąpiona ściana ma około 30 metrów wysokości i 165 metrów długości. Przez ponad dwudziestoletni okres eksploatacji, wierzchnia warstwa skalna uległa przekształceniu w rędziny o miąższości około 10 centymetrów, stwarzając dogodne stanowisko dla porastających zbocze drzew i krzewów.

Po krótkim odpoczynku ruszamy w dalszą trasę, której odcinek o długości około 2,5 kilometra przebiega wzdłuż koryta rzeki Wieprz. Udając się na wschód drogą utwardzoną w kierunku Nowej Wsi, po lewej stronie trasy przemieszczamy się wzdłuż pasma wzniesień zwanych „Niwą”, po prawej stronie w odległości 50 metrów przepływa Wieprz, główna rzeka Parku.

W latach 70. XX wieku rzekę uregulowano. Znikło wówczas stare dorzecze z meandrami oraz pięknymi wierzbami, które nadawały dolinie rzeki naturalny charakter. Jednak i w tej chwili rzeka jest godna uwagi, gdyż można tu w ciszy i spokoju łowić różne gatunki ryb jak: płocie, szczupaki, karasie, liny czy okonie. Ciekawostką ostatnich lat związaną ze znacznym ograniczeniem zanieczyszczania wód powierzchniowych, jest pojawienie się raka rzecznoego, bioindykatora świadczącego o poprawie czystości wód do II klasy.

Po przebyciu około 1 kilometra przez piękny las sosnowy, po lewej stronie ścieżki

Rzeka Wieprz zimą, fot. K. Kowalczyk

Rzeka Wieprz, fot. K. Kowalczyk

widzimy torfowisko wysokie powstałe w wyniku zarośnięcia stawów rybnych, z występującą w runie bardzo ciekawą rosiczką okrągłolistną, rośliną owadożerną, leczniczą i chronioną, oraz żurawiną błotną używaną do celów leczniczych. Na skraju boru bagiennego przechodzimy przez polanę porośniętą kępami wrzосу zwyczajnego i borówką czarną.

Idąc dalej, udajemy się utwardzoną drogą w kierunku Krasnobrodu, gdzie zapoznamy się z historią i miejscami kultu religijnego tego terenu. Po przebyciu około 1 kilometra docieramy do „Kapliczki na wodzie”.

PRZYSTANEK XII Kapliczka na Wodzie

Drewniana kapliczka wybudowana została w XIX wieku. W jej wnętrzu umieszczono kopię cudownego obrazu Matki Boskiej Krasnobrodzkiej. Oryginał o wymiarach 9 na 14 centymetrów, który po odejściu Kozaków

w 1649 roku miejscowa ludność odnalazła w błotach przy źródłach rzeczki Krupiec, znajduje się w ołtarzu głównym kościoła. Nieopodal kapliczki znajdują się stacje drogi różańcowej. Corocznie w nocy z 1 na 2 lipca odbywa się tu główne nabożeństwo odpustowe.

Miejsce to jest czczone przez pielgrzymów z kraju i zagranicy, gdyż wody źródeł

Kaplica na Wodzie, fot. Archiwum ZLPK

Kapliczka na Wodzie, fot. K. Kowalczyk

wyływających spod kapliczki mają moc uzdrawiającą. To tu Matka Boska ukazała się mieszkańcowi Szarowoli Jakubowi Ruszczykowi i go uzdrowiła.

Aspekt przyrodniczy to dwa niezależne źródła występujące w niewielkiej odległości od siebie (około 20 metrów), oddalone około 200 metrów od rzeki Wieprz. Oba wypływy, w zależności od warunków atmosferycznych i pory roku, cechują duże wahania wydajności od 4,5 l/s do prawie 100 l/s.

Podążając dalej w kierunku Krasnobrodu, trzyczęściową zabytkową aleją uznaną w 1981 roku za pomnik przyrody, podziwiamy piękne okazy kasztanowca białego, brzozy brodawkowatej, topoli białej i jesionu wyniosłego. Aleja ta łączy Kapliczkę na Wodzie z kościołem pod wezwaniem Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny. Po drodze mamy możliwość zwiedzenia kapliczek z XIX wieku. Są to dwie bliźniacze drewniane kapliczki pod wezwaniem św. Antoniego z Padwy oraz św. Mikołaja i św. Anny, a także

barokowa kapliczka wykonana z piaskowca z krasnobrodzkiego kamieniołomu pod wezwaniem św. Onufrego Pustelnika.

PRZYSTANEK XIII Zespół klasztorno-muzealny

Zespół klasztorny z murowanym kościołem pod wezwaniem Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny, został wzniesiony w latach 1690–1699. Jego fundatorką w podzięce za cudowne uzdrowienie była Maria Kazimiera d'Arquien, żona ordynata Jana Zamoyskiego, późniejsza królowa Marysieńka Sobieska. Kompleks zabudowy sakralnej tworzy murowany klasztor z pierwszej połowy XVIII wieku oraz ogrodzenie z bramkami, przez które dochodzimy do rzeźbionej w drewnie lipowym drogi krzyżowej. Uwagę przyciąga drewniany spichlerz z 1795 roku, w którym mieści się wystawa wieńców dożynkowych. We wnętrzu kościoła znajduje się imponujący ołtarz główny z cudownym obrazem

Sanktuarium Maryjne w Krasnobrodzie, fot. Archiwum ZLPK

Matki Boskiej Krasnobrodzkiej oraz cztery późnobarokowe ołtarze boczne. Na uwagę zasługują też organy, na których w okresie wakacyjnym koncertują wirtuozi światowej sławy z kraju i zagranicy.

Na terenie dawnych zabudowań klasztornych znajduje się Muzeum Wsi Krasnobrodzkiej ze zbiorami geologicznymi, garncarskimi i przyrodniczymi. W muzeum na parterze obejrzeć można eksponaty wyposażenia gospodarstwa wiejskiego oraz najczęściej wykonywane z drewna narzędzia pracy wiejskich rzemieślników. Na piętrze umieszczone są zbiory geologiczne z Rostocza oraz garncarskie, produkowane niegdyś przez garncarzy Jana Kowalczyka i Władysława Lalika.

W drugim skrzydle piętra muzeum znajdują się eksponaty biologiczne – flora i fauna Rostocza. Nagłośnienie ze śpiewem ptaków wprowadza nas w odpowiedni nastrój podczas oglądania roślin i zwierząt z tego terenu. Po zwiedzeniu zespołu klasztornego udajemy się na drugi punkt widokowy Chełmową Górę.

PRZYSTANEK XIV Chełmowa Góra

Wzniesienie to o wysokości 336 metrów n. p. m., jest drugim punktem widokowym na naszej trasie, z którego podziwiamy dolinę św. Rocha, a u podnóża góry widzimy budynki Zespołu Szkół Ogólnokształcących im. 25 Pułku Ułanów Wielkopolskich. Z tego punktu możemy podziwiać piękne kompleksy leśne i wzgórza położone w północno-zachodniej części Krasnobrodzkiego Parku Krajobrazowego. Z tego miejsca udajemy się do punktu wyjścia naszej ścieżki, przechodząc obok cmentarza, na którym stoi pomnik poświęcony powstańcom Marcina Lelewela Borelowskiego, poległym w 1863 roku w bitwie z wojskami ruskimi. Idąc dalej, do ulicy Lelewela skręcamy w lewo, a następnie po przejściu około 100 metrów skręcamy w prawo, w drogę nieutwardzoną. Przechodzimy obok tartaku drzewnego w kierunku parkingu przy dolinie św. Rocha.

Zimowy wschód słońca w Krasnobrodzkim PK – K. Kowalczyk

KRASNOBRODZKI PARK KRAJOBRAZOWY

« Rok utworzenia: **1988** »
 « Powierzchnia: **9390 ha** »
 « Otulina: **30 794 hektary** »
 « Położenie geograficzne: **Wyżyna Lubelska – Rostocze Środkowe.** »
 « Położenie administracyjne: **województwo lubelskie, gminy: Krasnobród, Adamów** w powiecie Zamość, **gmina Józefów** w powiecie Biłgoraj, **gminy: Susiec, Tomaszów Lubelski** w powiecie Tomaszów Lubelski »

W parku celem ochrony jest zachowanie unikalnych wartości przyrodniczych, historycznych, kulturowych i krajobrazowych Rostocza Środkowego, a w szczególności zwartych kompleksów lasów mieszanych z dużą domieszką jodły wraz z charakterystyczną florą i fauną.

RZEŻBA TERENU

Park w całości położony jest w obrębie Rostocza Środkowego, w dolinie górnego Wieprza. Jest to obszar o zróżnicowanej budowie geologicznej. Najciekawszym elementem o dużych walorach przyrodniczo-krajobrazowych jest południowo-zachodnia krawędź Rostocza. Stanowi ona jedyny w kraju obszar granicy geologicznej między Europą Wschodnią i Zachodnią. Jest ona wyraźnie zaznaczona w rzeźbie terenu i tworzy

wyjątkową formę morfologiczną. Kolejnym ważnym elementem są powstałe w wyniku erozji ostańce, przeważnie przykryte czapami utworów trzeciorzędowych (Wzgórze Kamień, Wapielnia, kamieniołom w Krasnobrodzie). Z doliną Wieprza, a także górnego Sopotu, związane jest występowanie wydm. Formy złożone mogą osiągać wysokość do

Wzgórze Kamień, fot. archiwum ZLPK

20 metrów i długość 1,5 kilometra. Najmłodszą formą geologiczną są wąwozy związane z płatami lessowymi. Mogą one mieć profil V-kształtny (debry) lub są płaskodenne (parowy). Wąwozy można spotkać w trzech rejonach: na południowy-zachód od Krasnobrodu, na zboczach Garbów Grabnickich i w okolicach wsi Zielone. Rodzaj podłoża skalnego oraz czynniki glebotwórcze przyczyniły się do powstania zróżnicowanej gatunkowo pokrywy glebowej. Największą powierzchnię zajmują gleby piaskowe, w następnej kolejności gezy, gleby lessowe i mułowo-bagienne.

WODY

Krasnobrodzki Park Krajobrazowy leży w strefie działu wodnego Tanew – Wieprz i częściowo San – Bug. Wody powierzchniowe na terenie parku są bardzo ubogie i nieliczne, reprezentowane przez krótkie odcinki Wieprza, źródłiska Sopotu i Jacynki oraz stawy w dolinie Wieprza poniżej Krasnobrodu. Rzeki te mają wiele cech wspólnych, z których najbardziej charakterystyczną jest to,

Rzeka Wieprz zimą, fot. K. Kowalczyk

że zaczynają się stosunkowo daleko od działu wodnego II rzędu, dlatego też rozległy pas między doliną Wieprza a ich źródłami pozbawiony jest powierzchniowych wód płynących. Duży wpływ na brak wód powierzchniowych na terenie parku ma budowa geologiczna. Przepuszczalne podłoże ułatwia wodzie opadowej przenikanie w głąb, toteż w wielu miejscach wody podziemne występują na dużych głębokościach ponad 50 metrów, a nawet 100 metrów. Naturalne wypływy wód podziemnych koncentrują się głównie w dolinach rzecznych. Spotkać tam można wydajne źródła położone najczęściej pod zboczami dolin. Niegdyś źródła stanowiły podstawę zaopatrzenia w wodę wielu wsi. Największą rzeką parku jest Wieprz.

KLIMAT

Warunki termiczne na Rostoczcu zbliżone są do kontynentalnych. Średnia roczna temperatura jest niższa na Rostoczcu niż w krainach przyległych. Również zimą Rostocze jest mroźniejsze, ale w obydwu przypadkach różnice nie przekraczają 10C. Najgorętsze dni notowano w sierpniu (+36,50C), natomiast najbardziej mroźne w lutym (-300C). Omawiany obszar wyróżnia się wielkością opadów rocznych. Jest ich kilkadziesiąt milimetrów więcej niż na obszarach przyległych i wynoszą około 700 mm rocznie. Najlepsze warunki śniegowe, sprzyjające uprawianiu narciarstwa, przypadają w styczniu i lutym. Pokrywa śnieżna zalega nawet około 90 dni. Średnie roczne zachmurzenie na Rostoczcu jest najmniejsze w skali kraju (50–54%). W związku z małym zachmurzeniem obserwuje się

największe w Polsce średnie roczne wartości następczenia względnego (45–53%). Najbardziej słonecznym miesiącem jest sierpień.

FLORA

Ponad 60 % powierzchni parku zajmują lasy. Najpospolitszym zbiorowiskiem leśnym jest bór świeży, a głównym gatunkiem lasotwórczym sosna dominująca na około 75% powierzchni. Na 16% powierzchni leśnej gatunkiem dominującym jest jodła (leśnictwo Zielone, okolice Jacni). Szata roślinna charakterystyczna dla tego zespołu zawiera rzadkie rośliny górskie takie jak: widłak wroniec, nerecznica szerokolistna, czartawa drobna, podrzeń żebrowiec, starzec Fuchsa i przenet purpurowy. Lasy liściaste reprezentowane są przez niewielkie płąty buczyny karpackiej (Jacnia, Szur). Do ciekawszych gatunków runa tego zbiorowiska należą: żywiec gruczołowaty, wilczomlec migdałolistny, żywokost bulwiasty i szalwia lepka. W dolinie rzeki Wieprz wykształciły się olsy. W okolicach Hutek i Podklasztoru występują cenne zbiorowiska torfowiskowe ze specyficznymi gatunkami roślin, są to: widłak torfowy, rosiczka okrągłolistna, wkręta zwyczajna,

Gąsiorek, fot. K. Kowalczyk

Kos, fot. K. Kowalczyk

przygiętka biała i turzyca strunowa. Na prawym brzegu doliny Wieprza w Krasnobrodzie oraz na skraju lasu na południowy-wschód od Jacni można spotkać niewielkie zbiorowiska roślinności kserotermicznej, w których występują m.in.: oman szlachtawia, czyściec kosmaty i ożanka własiwa.

FAUNA

Wody Wieprza są pełne życia. Rostoczański, górny odcinek Wieprza stanowi krainę pstrąga i lipienia, które osiągają tu imponujące rozmiary. Spoty się tu również raki. Rzeki i stawy są ostoją ptaków wodnych, takich jak: łabędzie nieme, nurogęsi i bąki. Spotkać można również inne chronione gatunki ptaków: bociany białe i czarne, muchotłówki, zimorodki, derkacze, zielonki i dzięcioły. Również ptaki drapieżne: błotniaki łąkowe, orliki krzykliwe i sowy (puszczyki i puchacze). Charakterystyczne dla parku są ssaki drapieżne, a wśród nich: gronostaje, jenoty, kuny i wilk. Z leśnych ssaków kopytnych występują: jelenie, sarny i dziki. Stwierdzono również obecność kilku gatunków nietoperzy takich jak: borowiaczki, gacki wielkouche, mroczki późne i mopki.

fotografia nietytułowa: K. Kowalczyk

INNE FORMY OCHRONY PRZYRODY

REZERWATY

„Święty Roch” (202,60 ha)

Rezerwat leśny częściowy chroniący naturalne fragmenty starodrzewu jodłowo-bukowego. W rezerwacie znajdują się liczne wąwozy i parowy.

„Zarośle” (64,02 ha)

Rezerwat leśny chroniący drzewostan jodłowo-bukowy naturalnego pochodzenia. Na uwagę zasługują spotykane tu dzięcioły białogrzbięte, gatunek związany ze starymi drzewostanami.

„Nowiny” (3,80 ha)

Rezerwat torfowiskowy w otulinie parku, którego celem ochrony jest zachowanie roślinności wodnej i torfowiskowej śródleśnych bagienek, z udziałem gatunków

chronionych (rosiczka okrągłolistna, grzybienie białe)

Jodła, fot. Archiwum ZLPK

STANOWISKO DOKUMENTACYJNE „KAMIENIOŁOM”

Stanowisko dokumentacyjne „Kamieniołom” utworzone w nieczynnym wyrobisku w Krasnobrodzie-Podzamku. Wzniesienie ma wysokość 314 metrów i powierzchnię 0,9 hektara. Występują tu skały wapienno-krzemionkowe. Pod względem litologicznym są to opoki i opoki margliste.

UŻYTKI EKOLOGICZNE

„Belfont”

Utworzony w 2000 roku (z francuskiego: belle fontaine – piękne źródło) w celu ochrony miejsca źródłiskowego zasilającego piękny staw. Teren jest pozostałością naturalnego krajobrazu Rostocza Środkowego.

„Stawy Tarnawackie”

Utworzony w 1997 roku w dolinie rzeki Wieprz. Obszar posiada ogromne znaczenie dla ptaków odbywających tu lęgi.

POMNIKI PRZYRODY OŻYWIONEJ

Do najbardziej znanych należą Aleja Królowej Marysienki zwana też kasztanową. W zespole pałacowo-parkowym w Krasnobrodzie-Podzamku dwa jawory i lipa drobnolistna. W miejscowości Szur oprócz jodły pospolitej, buka pospolitego i lipy drobnolistnej znajduje się sosna pospolita, na której zawieszono jedną z piękniejszych kapliczek szafkowych z przedstawionym ołtarzem krasnobrodzkiego kościoła.

POMNIKI PRZYRODY NIEOŻYWIONEJ

Źródła w Hutkach, w Husinach (dają początek rzece Sopot), w Krasnobrodzie-Podkasztorze. Woda ze źródeł ma moc uzdrawiającą. Postawiono tu słynącą cudami Kapliczkę na Wodzie. Wzgórze „Kamień” (348 m n.p.m.) to skałki ostańcowe na powierzchni 0,1 hektara. Wzgórze „Wapielnia” to najwyższe wzniesienie Rostocza Środkowego o wysokości 387 metrów n.p.m.

NATURA 2000

Krasnobrodzki Park Krajobrazowy jest częścią Obszaru Specjalnej Ochrony Ptaków PLB060012 „Rostocze”. Oba rezerваты są Obszarami Specjalnej Ochrony Siedlisk: PLH060022 „Święty Roch” i PLH060028 „Zarośle”.

Stanowisko dokumentacyjne w Krasnobrodzie, fot. K. Kowalczyk

Muzeum Wsi Krasnobrodzkiej fot. K. Kowalczyk

INNE ATRAKCJE

WALORY KULTUROWE

Zabytki na terenie Krasnobrodzkiego Parku Krajobrazowego spotykamy głównie w Krasnobrodzie. W części Krasnobrodu zwanej Podzamek wznosi się otoczony dużym parkiem pałac Leszczyńskich z XVII wieku, rozbudowany w XIX wieku. Obecnie budynek ma wyraźne cechy stylu klasycystycznego. Po drugiej stronie miejscowości zwanej Podklasztorzem znajduje się barokowy kościół z XVI wieku z cudownym obrazem Matki Boskiej i Kalwarią Krasnobrodzką oraz muzeum parafialne i zespół barokowych kapliczek. Kapliczki te zasługują na szczególną uwagę gdyż są wyjątkowym nagromadzeniem tego typu obiektów w Polsce. Jedną z nich „Kaplica na Wodzie” zwana też cudowną, składa się z dwóch drewnianych kaplic stojących na betonowych słupach nad źródłem

uznawanym za wytyływ z cudowną wodą. Według przekazów ludowych w tym miejscu Matka Boska miała się ukazać Jakubowi Ruszczykowi. Inny znany obiekt to kapliczka św. Rocha usytuowana na zboczu lasu, wśród potężnych jodeł i buków, w malowniczej Dolinie św. Rocha. Lokalizację kaplicy miała prawdopodobnie wybrać sama królowa Marysieńka wdzięczna Bogu za doznane łaski i uzdrowienie w 1680 roku. Na patrona wybrała ona popularnego we Francji św. Rocha – patrona ludzi chorych na choroby zakaźne. W kapliczce wybudowanej z drewna w stylu zakopiańskim znajduje się nastawa ołtarzyka z XVIII wieku z obrazem św. Rocha. Jest tu również opis bitwy z okresu powstania styczniowego sporządzony przez naocznego świadka tych wydarzeń. W sąsiedztwie kaplicy 24 marca 1863 roku miała miejsce krwawa potyczka powstańców styczniowych

Eksponaty w Muzeum etnograficznym w Krasnobrodzie, fot. K. Kowalczyk

z oddziału Marcina Borelowskiego-Leleweła z wojskami carskimi. Zginęło wówczas 43 powstańców. Za udział w powstaniu Krasnobród stracił prawa miejskie, które odzyskał dopiero 30 grudnia 1994 roku. W 2000 roku wokół kaplicy zbudowano drewniane schody, które dodatkowo uatrakcyjniają to miejsce i umożliwiają bezpieczne wejście na wzniesienie dorosłym i dzieciom.

W otulinie Krasnobrodzkiego Parku Krajobrazowego, w miejscowościach Łosiniec i Majdan Sopocki I, znajdują się dawne cerkwie pounickie, obecnie funkcjonujące jako kościoły rzymsko-katolickie.

TURYSTYKA

Ruch turystyczny na terenie parku koncentruje się przede wszystkim w Krasnobrodzie, uzdrowisku i jednej z najpopularniejszych miejscowości wczasowych na Rostoczu.

Znajduje się tu sanatorium, dobrze wyposażone ośrodki wypoczynkowe, pensjonaty i kwatery prywatne, kempingi, schroniska młodzieżowe, ośrodek turystyki konnej, a także kąpielisko z piaszczystą plażą. Przy kąpielisku powstał kompleks basenów i park linowy. Istnieje także możliwość wypożyczenia sprzętu wodnego i rekreacyjnego (rowery, kijki do nordic walking).

Przez park przebiegają cztery znakowane szlaki turystyczne: niebieski „Centralny” (najdłuższy szlak Rostocza, 195 km z Szastarki do Bełżca), zielony „Władysławy Podobińskiej” (56 km z Zamościa do Suśca), czerwony „Partyzancki” (53 km z Krynic do Szperówki), czarny „Łącznikowy” (16 km z Krasnobrodu do Husin).

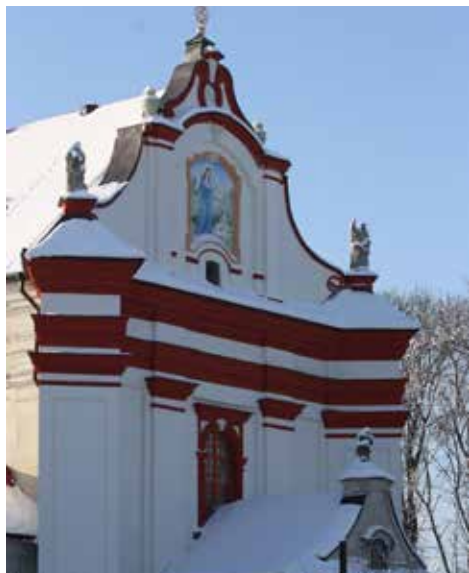
Dla turystów aktywnie spędzających czas przygotowano trasy nordic walking: wokół korony zalewu (3 km), przez rezerwat „Święty Roch” (ponad 6 km) i najdłuższą do

« Szczegółowych informacji dostarcza Informacja Turystyczna w Krasnobrodzie-Podklasztorze przy ulicy Tomaszowskiej. »

Kulig - jedna z zimowych atrakcji Krasnobrodzkiego Parku Krajobrazowego, fot. K. Kowalczyk

Szuru (13 km). Istniejące ścieżki spacerowe prowadzą przez rezerwat „Święty. Roch” do Szuru, przez malownicze Krasnobrodzkie Wąwozy do „Belfontu”, Wokół Krasnobrodu

Sanktuarium p.w. NNMP w Krasnobrodzie z odnowioną elewacją frontową, fot. K. Kowalczyk

oraz Ułańskim Szlakiem. Ostatnia ścieżka poświęcona jest XXV. Pułkowi Ułanów Wielkopolskich, który we wrześniu 1939 roku stoczył zwycięską bitwę o Krasnobród. Nie zapomniano o fanach „dwóch kótek”. Można wybrać jedną z trzech ścieżek rowerowych: Pętlę Jakubowicką, szlak Na Figarnię lub na wzgórze Hołda. Inny rodzaj turystyki to spływy kajakowe. Naturalny charakter rzeki Wieprz to możliwość poznania bogatej przyrody parku. Jesienią lasy parku należą do miłośników grzybobrania. Różnorodność siedlisk leśnych sprawia, że można tu znaleźć niemal wszystkie gatunki grzybów, z których można przyrządzić znakomite dania. Zimą atrakcją Krasnobrodu są kuligi z pochodniami prowadzące leśnymi duktami i przez malownicze wąwozy. W miejscowości Jancia czynny jest wyciąg narciarski.

	Granice parku krajobrazowego		Rezerwat leśny
	Granice rezerwatu		Rezerwat torfowiskowy
	Obszary specjalnej ochrony ptaków		Ścieżka wokół Krasnobrodu
	Specjalne obszary ochrony siedlisk		Obiekty sakralne
	Lasy	0 1 2 km	

Wydano na zlecenie
 Redakcja
 Autor tekstu
 Fotografie
 Opracowanie autorskie i kartograficzne map:
 Korekta
 Skład, łamanie

Zespołu Lubelskich Parków Krajobrazowych
 ul. Mieczysława Kartowicza 4, 20-027 Lublin
www.parki.lubelskie.pl

Marcin Koziół

Małgorzata Ciuryło, Krzysztof Kowalczuk

okładka strona 1: Kaplica Św. Rocha, fot. Michał Zieliński
 okładka strona 4: Przyłaszczka pospolita, fot. archiwum ZLPK;
 Wawrzynek wilczetyko, fot. archiwum ZLPK

EURO PILOT Sp. z o.o.
 ul. S. Konarskiego 3
 01-355 Warszawa 3
 tel./fax. +48 22 664 37 20, +48 22 664 50 91
www.europilot.com.pl

Jolanta Sieradzka-Kasprzak

Ewa Chmielewska

ISBN 978-83-8009-931-9

egzemplarz bezpłatny